פורץ דרך ברפת המשפחתית
פרץ בן יהושע מבאר טוביה

יוסי מלול – משק הבקר והחלב
yossi@icba.co.il

הרבה מאוד עשייה בתחומים רבים – בניית רפת קטנה מראשית ההתיישבות, תרומה גדולה לביטחון ישראל עוד בטרם הקמת המדינה וגם לאחריה, הכרה שרפת החלב היא הבסיס לחקלאות ולציונות, ליווי התיישבות חדשה שהולכת ומוקמת ברחבי הארץ, וגולת הכותרת הובלה, ייזום והקמת מרכזי המזון המושביים, שביטלו את התלות בחלקות המספוא האישיות של הרפתן המשפחתי

פרץ בן יהושע מבאר טוביה הוא דמות ידועה בתולדות ענף החלב בישראל. הרבה ידע וניסיון נצבר בתשעה עשורים של חייו והיה מעניין לשמוע את דעתו על שורה של נושאים שמעסיקים אותנו כיום מאוד.

בנינו רפת חדשה ומשותפת. הבנו ששנינו קצינים בצבא וכל הזמן קוראים לנו למשימות, למשל הייתי חצי שנה בצבא במבצע קדש. החלטנו לעשות שותפות כדי לחלק את העבודה בינינו

המפגש התקיים ברפת היפה והגדולה של פרץ, בסמוך לברכה של באר טוביה, ובו סקרנו את ההיסטוריה המרתקת של פרץ במעגלים השונים שהוא עבר בארץ, במשפחה ובענף.

פרץ בן יהושע במפעל חייו – הרפת

איך הגעתם לבאר טוביה ומה הייתה מפת ההתיישבות בתקופה ההיא?

במלחמת העולם הראשונה, אבא שלי התגייס לגדוד העברי שהיה בצבא הבריטי (כמו **בן גוריון, אשכול והרצפלד** שהצטרפו גם הם לגדוד הזה), לאחר שברח לאמריקה מהאי קרים בגיל צעיר.

בארץ, אבא התגלגל במקומות שונים – תל חי, מחניים, ועבד בתל אביב עם גמלים בהוצאת זיפזיף לבנייה. ב–1929 ארגן אותם הרצפלד לבוא ולהקים את היישובים בדרום והם עלו על הקרקע ב–1930.

באר טוביה הייתה כפר שרוף וכל האדמה גידלה קוצים, נולדתי ב–29 והגעתי עם הוריי לכפר, שבו כל אחד מצא פינה נבחרת להתארגן בה. אבא איתר לול ישן עם פחים ועשה מבנה, עד שבנו את המושב החדש.

את המושב בנתה חברת "אמיקא" שקמה על בסיס מאורעות 29 שהיו בכל הארץ. אספו כסף כדי לשקם את המקומות שנפגעו, כמו חולדה ובאר טוביה. הביאו מהנדסים ובעזרת הסוכנות והרצפלד, עשו יישוב שהיה בנוי על פרדס, פרה ועגלה, ופלחה וכשמצאו מים באזור זה הספיק.

עם המים עשו ירקות, בעיקר עגבניות ומלפפונים וזו הייתה עזרה גדולה למשקים.

במארעות 36 היינו היישוב הכי קרוב לגדרה ומדרום לא היו כל יישובים. שרפו את קווי החשמל, הרגו את הנהג שלנו בדרך לאבו כביר.

בבית בבאר טוביה הקמנו משק חקלאי."

בשנים שלפני הקמת המדינה רבים מבני ההתיישבות שירתו בזרועות ההגנה, היכן היית במפת הביטחון?

לפרץ יש עבר צבאי מפואר, כפי שהיה לרבים מבני גילו טרם הקמת המדינה – "נולדתי בתל אביב לפני מלחמת השחרור, הייתי בצבא מגויס לכמה שנים, מפקד פלוגה – עד מלחמת השחרור הייתי בחיל ההגנה, בפלמ"ח הייתי צנחן, שייטת ועוד ועם הקמת בצה"ל – שירתי עוד ארבע שנים.

במילואים, הייתי סמג"ד בששת הימים ואחר כך מפקד גדוד. ביום כיפור הייתי "זקן" וישבתי באום חשיבה, אחראי על גזרה.

ב–1984, קרא לנו רפול, ובכבוד רב שחרר אותנו מהצבא, שהרי היינו כבר

□□□ □□ □□□□□ □□□□ □□□□ □□□□ □□□□□□□□.indd 55 2/26/14 6:41 PM

מפגש הענקים שלמה דורי ז"ל עם פרץ ואשתו קוקה ז"ל

בני 55."

לפרץ יש זיכרון מופלא לתקופה ההיא והוא זוכר היטב הרבה קרבות, מיקום יחידות, אנשים שלחמו ויישובים שקמו בתקופות שונות."

הקמת רפת זה "אירוע מכונן", כיצד התמודדתם עם הקשיים של רפת חלב חדשה?

חזרתי מהצבא בן 24, התחתנתי עם קוקה (אהוביה) בת תל-יוסף שהייתה רפתנית - **רחל אהוביה**, אחותו הגדולה של **מאירקה** ז"ל, שהיה מנהל הרפת בתל-יוסף.

בנינו פה בית, הרפת אצל ההורים הייתה די מיושנת ואחי, **יעקב בן יהושע** ואני בנינו רפת חדשה ומשותפת (היינו שלושה אחים והקטן למד בארצות הברית ונעשה פרופ' בוולקני ובויצמן ולא היה שותף ברפת). הבנו ששנינו קצינים בצבא וכל הזמן קוראים לנו למשימות, למשל הייתי חצי שנה בצבא במבצע קדש. החלטנו לעשות שותפות כדי לחלק את העבודה בינינו.

חששנו שהרפת לבד לא תחזיק ובנוסף אליה גידלנו גם עגבניות ופרדס.

בהדרגה התרכזנו במכלול נושאי הרפת.

צריך 30 פרות כדי לקיים משפחה. 150 אלף ליטר חלב למשפחה. היו הרבה משקים עם 2-3 פרות ואי ביצוע גדול ומי שהעז יכל לייצר יותר

כשבאנו, הייתה רפת של שני משקים והיו לנו 20 פרות. קוקה הייתה חלבנית ובתל-יוסף חלבו 12 פרות.

אני ואחי ואבי חלבנו ביד, במשך הזמן נכנסה מכונת החליבה שהקלה מאוד. את הרפת בנינו במשק שאני קניתי, יעקב היה בן ממשיך במשק ההורים ושם נשאר הגידול.

המשכנו לחלוב עם מכונה ניידת בשנות ה-60.

מכון חליבה - היה יהודי בשם **מרטין לוי** שהקים מכון מיניאטורי 2-3 פרות. במקרה, קיבלנו מקיבוץ יד מרדכי, שבנה טנדם ל-6 פרות ועבר לשדרת דג, כל המתקן היה ללא שימוש והם הציעו לנו במחירים נוחים. לקחנו צד אחד ומשק אחר לקח את הצד השני.

חלבנו יותר מ-30 פרות, היינו המשק הכי גדול בבאר טוביה שהיה מושב

פרץ לוחם במערכות מגוונות - בבית, ברפת, במושב ובמערכות ישראל

חלב גדול ובו כ-80% מהחברים היו עם משק חלב."

למה דווקא רפת, איך אפשר להתפרנס עם מספר בודד של פרות ועגלות?

"יש עשרת דברות בתורה, אך בתנועת המושבים היו קיימים ארבעה עקרונות: **עבודה עצמית, עזרה הדדית, קנייה ומכירה משותפת, קרקע לאומית** - ברור שעקרונות אלו לא עמד במבחן.

כנערים, היינו בסמינרים בירושלים ושם התנהלו ויכוחים אידיאולוגים מעמיקים. אחד הדוגלים הגדולים בעבודה עצמית היה **משה ארזי** (**פקר**) מכפר יהושע. אמרתי לו שהיה מומחה לבקר, אמריקאי בשם **היקלס**, שטען שהמשק הכי יציב זה הרפת, אחר כך המטעים והשאר פחות יציבים, הלול הוגדר כתעשייה. הוא המליץ לאמץ את הרפת כענף מרכזי בסיסי, אבל זה צריך להיות מספיק גדול כדי שיהיה כדאי לקחת עוזר שאחרת, הוא גוזר על עצמו עבודת פרך ומאסר עולם.

כאן התעורר הוויכוח הבסיסי האם אתה לוקח עוזר בעידן של עבודה עצמית. זה הכרח בל יגונה, אבל לא צריך לשאוף אליו."

כרפתן פעיל שליווה את הענף שנים רבות, איך נולד התכנון בענף החלב?

"בשנת 1961 ביקשו ממני לבוא למשרד החקלאות ולדחוף כל מיני דברים שהיו קשורים למשק המשפחתי. אחרי החליבה הייתי נוסע לת"א לטיפול בבעיות מגוונות.

□□□ □□ □□□□□ □□□□ -□□□□ □□□ □□□□ □□□□□□□□.indd 56 2/26/14 6:41 PM

פרץ ודן קלי, לשעבר המנהל המקצועי של השירות

המצוקה של החקלאות עוררה בעיות קשות מאוד. **משה דיין**, שהיה שר החקלאות, אמר לנו: "אם יהיו לכם 10 טון עגבניות או 12 טון לדונם, זה ממש לא משנה, אך אם תהיה לכם עגבנייה אחת עודף לא תהיה לכם פרנסה, כי המחירים שלכם יצללו, אם יחסר אז תהיה לכם פרנסה טובה".

אז התחיל התכנון, קם **פרופ' לווה** וכתב את פרטי התכנון הצפוי –

- העיקרון הראשון הוא שהמשק החקלאי הוא הספק היחידי של חלב לשוק הישראלי.
- ייבוא אבקת חלב וחמאה יהיה להשלמה.
- מחיר החלב ייקבע על פי הוצאות הייצור וללא רווח.
- שכר העבודה יהיה הממוצע במשק.
- ייערך דגם (סקר) של משקים שייצגו את מערכת הייצור של החלב והדגם הזה יקבע את מחיר החלב.

מה הייתה ההשפעה של מכסות החלב על הייצור במגזר המשפחתי?

מצאנו שאין לנו יתרון בשום גידול אחר אלא ברפת. זהו ענף לא קל והיתרון שלנו שאנחנו מוכנים להחזיק את זה.

באר טוביה הייתה היצרן הגדול בארץ והיה כאן ריכוז טוב של שירותים והדרכה ויכולת פיתוח הענף.

היו ויכוחים כשהתחילו המכסות בשנות ה–70, במושבים לפי מכסת אגודה. קמה קבוצת רפתנים שרצתה עוד משהו ליד הרפת. אמרתי להם, שהרפת על יד משהו אחר, זה צרה ואין יתרון ולכן צריך להתמחות. צריך 30 פרות כדי לקיים משפחה.

150 אלף ליטר חלב למשפחה. היו הרבה משקים עם 2–3 פרות ואי ביצוע גדול ומי שהעז יכל לייצר יותר.

המשק המשפחתי היה 60% מכלל הייצור הארצי ואז הקיבוצים התחילו לייצר בזכות היחידות הגדולות וחלב התחיל לנדוד מהמושבים לקיבוצים.

אהרון אוזן, שר החקלאות, ביקש ממני לחזור והגענו להסכם עם הקיבוצים על יחס של 55:45 כי הייתה נפילה גדולה.

אמרתי להם שצריך לתת מכסות למי שמייצר בפועל. עברתי בהרבה משקים שראיתי יכולת להמשיך ולהשפיע עליהם שישרדו ברפת.

פרץ עם עומר, הבן הממשיך שעושה עבודה מעולה

הקמת מרכז מזון במושב לשירות רפתני היישוב

"התפתחו רפתות גדולות במושבים הוותיקים וגם ביישובים החדשים, כמו באזור מרחבים. התברר ש–30 פרות לא הספיקו לקיים משפחה, שהרי אין מספיק שטחי מספוא לקחת ירק לפרות.

באתי עם רעיון להקים מרכז מזון שיחזיק תחמיץ וקליפות הדר. **יעקב ג'רי** עזר לנו מאוד וכך גם **רענן וולקני ויצחק דר**, מדריך המספוא.

בהתחלה היה בו רק תחמיץ וכל הרפתנים לקחו ממנו. החלטנו לעשות ניסוי עם עגלה מערבלת של תעשיות לכיש שהמקימים שלה – **פנחס רינגר** (שנפטר לפני כחודש) **ויעקב מריאש** גרו בכפר. שמנו שתי עגלות רתומות לשני טרקטורים, כשרק 10 חברים רשומים, אבל אחרי הניסוי של לכיש, כל הכפר נרשם לקבל מנה כולית שכללה גם תחמיץ וקליפות הדר." הכול התרחש במהלך שנות ה–70 (ראו מאמר מסגרת של **יעקב ג'רי**)

בישראל היינו תופסים ב–40 דונם ואתם צריך להסתדר. הדרך לפרוץ הייתה במרכז המזון והוא נתן את המרחב. ניתן היה להחזיק 5–10 פרות אך מעבר לכך, צריך לפרוץ החוצה ואת המהלך עשה מרכז המזון במושב

הרפת הישראלית – הכפר בארץ היה העתק של רוסיה, בצפון יש משקים נפרדים שלכל אחד יש חלקת מספוא גדולה להזנת הפרות ברפת.

בישראל היינו תופסים ב–40 דונם ואתם צריך להסתדר. הדרך לפרוץ הייתה במרכז המזון והוא נתן את המרחב. ניתן היה להחזיק 5–10 פרות אך מעבר לכך, צריך לפרוץ החוצה ואת המהלך עשה מרכז המזון במושב.

גודל הרפת כבר לא שינה והוא היה המהפכה של הרפת שבלעדיו זה לא היה קורה. **גד שפט** עזר מאוד בנושא.

השר באוצר, **שמחה ארליך**, הלך להיות שר החקלאות ולקחתי אותו לבאר טוביה והיה מלא התפעלות במרכז המזון, פסולות מזונות, קליפות ועוד – הוא גייס כסף למחקרים ועזר לנו לקדם ולפתח את הרעיון על ידי גיוס כספים לבניית ממ"זים גם ביישובים נוספים.."

הממ"ז במושבים הוא שהביא את הרפת להצלחה שלה.

.indd 57 2/26/14 6:41 PM

מרכזי המזון המושביים

או נכון יותר על האיש פרץ בן יהושע

עופר קרול

אי שם, בשנות השבעים של המאה שעברה, למדנו ובהדרגה כי ממשק ההזנה שהיה בו הקצאה פרטנית של מזון מרוכז, בצמידות לעקום התחלובה, אינו נכון. היום אחרי למעלה מ-40 שנה יש הטוענים ההפך, אבל טענתם עדיין זקוקה להוכחה.

לאט ובהדרגה, הוכנסו לשימוש עגלות מערבלות ונולדה האביסה בבליל. עגלה אחת הפכה שתיים והיום אין כמעט רפת, בארץ ובעולם המודרני, שלא תמצא בה עגלה מערבלת.

המעבר לבליל הקפיץ את ייצור החלב באחת. בתחילה נכנסו העגלות למשק הקיבוצי וירא כי טוב. מרבית הרפתות במושבים היו קטנות מדי מכדי שיוכלו לשאת על גבן את הציוד היקר. בודדים עשו שותפויות וזה היה השלב שבו נכנס לעובי הקורה **פרץ בן יהושע**. רפתן דינמי מבאר טוביה.

פרץ פנה לעבודה ציבורית, ראה את הבעיה והבין שיש כאן פתרון בעל משמעות לשמירה על המשק המשפחתי. פרץ יזם, דחף, שכנע ולאט ובהדרגה, קמו מרכזי המזון במושבים. התמורה הייתה כמעט מידית במלחמת "שלום הגליל", עם גיוס מרבית הגברים, הצליחו מרכזי המזון לשמור על הרפתות עם הכוח הנשי שנהג בעגלות הקטנות אל מרכז המזון והביא בקלות ובנוחות את האוכל לרפת.

מרכזי המזון שקמו במשק המשפחתי, בלמו באחת תהליך רב שנים של חיסול רפתות כמעט עד לימים האחרונים. בימים אלו, בעקבות הירידה הנמשכת ברווחיות הענף, יחד עם מתווה לוקר מחד, וגדילה של הרפת המשפחתית "החדשה", רבת פרות שמייצרת כמיליון ליטר בשנה ואף יותר, מתחיל תהליך אטי והפוך של חזרה הביתה. אבל, פרק מרכזי המזון האזוריים שתפס גם את המשק הקיבוצי, היה ועודנו, שלב רב חשיבות לשמירה על הענף במשק המשפחתי הקטן וברפת בכלל, שבמידה והיא פועלת נכון, יכולה להפנות את מרב המשאבים לשדרוג הרפת ולעליית הרמה המקצועית.

פרץ פעל בהתלהבות ובנחישות והוא זכאי לכל התשבחות על פעילותו זו. גם היום נראה שיזמות ותעוזה, יחד עם סקרנות מקצועית, זו דרכו ועל כך, **כל הכבוד והברכה!** ■

איך נראית הרפת שלך כיום?

"מכסה 1.4 מיליון ליטר, 150 פרות, משווקים לתנובה, מייצר 9,000 ליטר לפרה שהם כ-10,000 חמ"מ. מייצר את המכסה בליטרים עם יותר מוצקים. עלות הייצור לליטר חמ"מ הייתה לאחרונה כ-0.49 ₪ לליטר כשהממוצע להוצאות מזון לליטר בבאר טוביה הוא 0.498 ואני כמעט הכי יעיל.

מקדם החמ"מ גבוה בקיץ 1.058.

אמרו ללוקר שיש משקים שמעלים את מחיר החלב וצריך להוציא אותם מהענף כדי להוריד את המחיר - עקרונית זה נכון,אבל אסור לעשות פעולה שדוחפת את הטובים לצאת מהענף

פיטום - יש במשק 300 עגלים שמחצית מהם קניית עגלים מייבוא.

עומר בן יהושע הבן, בן 44 (בדיוק 40 שנה צעיר ממני וגם הוא נולד במאי). הוא הקטן מבין ילדיי ויש לו שלושה ילדים ואחד בצבא. הוא מחזיק את הרפת בצד כמה גידולים חשובים ומתמחים - רימונים, ארטישוקים."

לפרץ יש עמדה ברורה במגוון נושאים שמעסיקים את הענף והוא פורץ דרך גם בנושאים מקצועיים:

מדיניות הטיפוח

"תפקיד הרפתנים לספק את צריכת החלב של האוכלוסייה בארץ. חשוב להטיף לרפת מיטבית - 70 פרות (הרפת בקליפורניה היא 10,000 פרות עובדה שדוחפת את האוכלוסייה החקלאית למפעלים עם עובדי קבלן - מנהל רפת והשאר עובדים זרים).

צריך לעשות הכול שזה לא יבוא עלינו. הרפת חייבת להפיק את המקסימום בשקלים מהחלב. הפרה תיתן חלב הכי טוב לתעשייה, תפוקות בשר טובות ותהיה חזקה.

הטיפוח צריך להיות בחזית - הפרמטרים החשובים לשמירת הפרה ברפת אינם שומן וחלב אלא אחוז חלבון, פוריות, טיב המלטה, רגליים חזקות, בריאות הטלף, עטינים. אותו דבר לגבי איכות חלב

החלב יגדל מעצמו.

הישרדות - את המדד לאריכות ימים צריך להוציא מהאינדקס.

אני מזריע עם שיאון והרבה הכלאות. מחפש את הפרים הכי טובים בכל העולם ובין היתר גם - דני אדום, הולנדי אדום. מחפש פר עם פוריות גבוהה, רצוי פלוס בחלבון, מבטיח המלטה טובה ותאים סומטיים.

הגזע הכי בולט ברפת הוא המונביליארד כי הם חזקים בחלבון.

דני אדום - הכניסו את הבראון-סוויס לתוך קווי הדם ולעתים NRF - ויקינג השוודית עם פינלנד ודנמרק.

פרה צריך להזריע פעמיים ואחר כך להכניס עגל לקבוצה."

מה דעתך על השותפות הקיימות וגם העתידיות?

"הרפת היא עדיין שותפות של שני אחים. יש דילמות איך ממשיכים בדור ההמשך.

הכוון של שותפויות לא טוב, יהיה אחד מנהל וכל היתר עובדי קבלן.

הרפת כל הזמן בהתפתחות - הוספנו חלב והוספנו פרות אבל לא הגדלנו

58 .indd 2/26/14 6:41 PM

שינוי מערך ההזנה במשק המשפחתי

יעקב קלי (ג'רי) – המחלקה לבקר, האגף לבעלי חיים בשה"מ
משק הבקר והחלב, חוברת 132, מאי 1974

מבוא

חזון מרכז המזון יציב, במלאת 10 שנים להקמתו

תכנונו המקורי של עדר החלב המשפחתי בארץ, התבסס ברובו על מזון מיוצר במשק. אולם, עם הגדלת העדר, ללא תוספת מקבילה בשטח הקרקע ומכסת המים לייצור מספוא, פחת בהדרגה חלקו של המזון המשקי במנת הפרה והעדר בכלל – כיום יותר מ-80% מהמזון הנצרך הוא קנוי.

בשטח מספוא גדול ומסודר, יש יתרון לרווחיות היחידה, שיכולה להתאזן מתרומת המספוא המיוצר במשק.

אולם, כאשר חלקות המספוא קטנות ומרוחקות מהבית, ולעתים אף מפוזרות בכמה שטחים, הן מהוות מעמסה, שגוזלת מזמנו היקר של העובד ודורשת כלי עיבוד ואיסוף יקרים, שאינם מנוצלים מרבית הזמן.

במגמה לפשט ולייעל את עבודת המספוא, הצטמצם אומנם מספר הגידולים, אך עדיין, מן הנמנע להשתמש בשטחי המספוא במשק המשפחתי עם כלים גדולים, או בטכנולוגיה חדישה להכנת המזון, דוגמת הריקוק. בתנאים האמורים, עשוי זמנו של העובד להיות חיוני יותר לעבודה ברפת, לאחזקת מספר גדול יותר של בקר.

בשלב זה, מן הראוי לבחון מחדש את הנושא, ולחשוב על שינויים בארגון ושיטות הייצור במשק המשפחתי.

המזון המקובל היום במנת הבקר במשק המשפחתי, מקורותיו הם שלושה:

מרכז המזון יציב בבאר טוביה מיישם את החלום של מייסדיו

1. תערובת מזון מרוכז קנויה, שמספק מכון תערובת מקומי או אזורי:
2. מזון גס מיוצר במשק המתיישב או קנוי.
3. מזונות קנויים אחרים, דוגמת קליפות פרי הדר וסחיט ס"ס.

המזונות שבשני הסעיפים האחרונים מצויים בעונה מסוימת ולניצולם המרבי דרוש אחסון. את קליפות ההדר מביאים לרוב למשטח במרכז הכפר, ומשם מחלקים לעגלות של משקי הכפר. תחמיצי קליפות, במידה ומצויים, מאוחסנים בבור, שכרוי לרוב בחצר המשק. בדרך כלל, המשק המשפחתי אינו מאורגן דוגמת המשק הגדול, לקליטת חומרי מזון שונים המצויים בשוק, והם אינם מנוצלים כאן במידה האפשרית.

ריכוז הטיפול בכל חומרי המזון וחלוקתם בהרכב המתאים ישר לאבוס כל משק, כפונקציה של הנהלת הכפר

ליד המחסן או המכון לתערובות, או בשטח מיוחד בכפר, אפשר להקים מחסנים מרכזיים לאחסון חומרי מזון קנויים. חומרי המזון המקובלים בתפזורת ירוכזו בתאי המחסן שייבנה בצורת מתבן. המחסן יהיה נמוך יחסית ממתבן, מרוצף בטון ובנוי משלושה קירות בלבד. בצד הקדמי יישאר פתוח לשם גישה חופשית לטרקטור מצויד בכף מעמיסה. הבאת החומרים הקנויים ופירוקם תעשה במכונית מהפכת. קליפות טריות אפשר לערם על משטח בטון מתאים, בקרבת המחסן המרכזי. אפשר לבנות במרכז גם בורות לתחמיצים רגילים ואף של קליפות, מתבנים לשחת ולקש, להאבסה כמות שהם, או כחומר מעורב עם מזונות אחרים. אפשר לאחד את שדות הכפר לייצור משותף כמו תחמיץ, שחת ורקיקים, אשר ישולבו בארגון ההזנה המוצעת.

את חומרי המזון מכניסים בכמות הדרושה בעגלת מערבל מיוחדת ופורקת. עגלה מצוידת במאזניים אלקטרוניים לשקילת הכמויות, בהתאם לתכנית ההזנה הרצויה.

סיכום של היתרונות הצפויים

1. ניצול חומרי מזון עונתיים זולים. חומרים יאוחסנו במרוכז ויטפלו בכל מזון לפי דרישותיו.
2. הקלת העומס ממכון התערובת הקיים, על ידי העברת מרב המזון המרוכז ישר למשק.
3. הפעלת מחשב לתכנון המנה לכל קבוצת בקר, לפי צרכיה התזונתיים ומחירי מינימום.
4. אי הזדקקות למחסנים למיניהם בשטח המצומצם של חצר המשק. השטח ינוצל לתוספת מבנים וחצרות, להגדלת מספר הבהמות, שמציאותן בטווח ראייתו של הבוקר, חשובה.
5. הפחתה בעבודת הכנת המזון והאבסתו, והפניית הזמן לטיפול בעדר שגדל. זה חשוב בתהליך ההתמחות המשקית והשגת רמת ייצור גבוהה.
6. ריכוז וייעוד שטחי המספוא על בסיס כלכלי, וכן הכנת מזון בכלים גדולים ובטכנולוגיה מתקדמת, כמו תחמיץ, שחת, או רקיקים.
7. הגמישות בהרכב המנה תישאר במקומה וכל אחד יוכל לברור לו בכל עת ורצון, את הרכב ההזנה הרצוי לו. את המספוא שהבוקרים ימשיכו לגדל או לרכוש באופן עצמאי, אפשר יהיה להשלים בחומרים הנרכשים על ידי המוסד הכפרי. ■

.indd 59 2/26/14 6:41 PM

את המקום. השטח ליד הבית במושב מוגבל למדי ואנחנו צריכים להיות יצירתיים ביחס לגודל השטח ולניצול המקום.
שותפות של שניים זה סביר, שני אנשים עושים בהסכמה ואז הבנים ובעיקר הנכדים, מגיעים וחושבים אחרת וזה מתפרק – זה לא לאורך זמן.
שותפות זה דור אחד ועלול להיגמר באחת.
ככלל, שותפות גדולה לא יכולה לקיים את כל הרפתנים השותפים.
ברגע שהמטרה היא להתייעל, אז הורדת מחיר שכר העבודה היא חלק מזה, גם אם זה לא הגון."

צריך לדאוג שהרפת תתמקד באספקת פרנסה לחקלאים ולא רק במחיר החלב. יש לעודד את הרפתנים למצוא פעילויות נוספות בתחום הרפת וסביבתה

כיצד ישפיע "מתווה לוקר" על רפת החלב המשפחתית בעתיד?

"הבן אדם לא למד מספיק את הנושא.
המטרה של הסקר הייתה לקבוע הוצאה ממוצעת. בן אדם מבלה את רוב חייו בעבודה ואם בחר עבודה לא מתאימה אז כל חייו גיהינום.
אין לי ספק, ש**מאירקה אהוביה ז"ל** ראה ברפת את המקום, שזה תפארת לעושיה, והיה משקיען מאוד. שעות הפנאי הוקדשו לזה גם אם זה לא היה כלכלי.
אמרו ללוקר שיש משקים שמעלים את מחיר החלב וצריך להוציא אותם מהענף כדי להוריד את המחיר – עקרונית זה נכון, אבל אסור לעשות פעולה שדוחפת את הטובים לצאת מהענף. מקובל עליי שלא מכניסים לסקר משקים מתחת לכך וכך.
הוא הלך בדרך הקלה, נתן כסף ולא בטוח שהוציא את המשקים שהוא התכוון להם.
השאיר את הגרוטאות ולא פתר את הבעיה.
מי שפרש זה בעיקר בגלל בנים ממשיכים, אבל הם בני 60 ויכלו לסחוב עוד 15 שנה.
החבר'ה מרמת הגולן, ואני מכיר אותם היטב, הגיעו בליל הכשרה אחד והם אנשים טובים ומוכשרים ויכלו לחלוב פרות עוד הרבה שנים.

איך מורידים את מחיר החלב כדי להתחרות?

המשק החקלאי חייב לרוץ בקצב הסביבה ברמת החיים, זה תהליך שאי אפשר לעצור.
כל המשק העלה את רמת החיים וגם הרפתנים צריכים להעלות. המתווה צריך להשוות את הענף, לא לאירופה אלא לשוק המזון בארץ – מה מורידים מהענף כדי שכושר התחרות שלהם יעלה, ואז יסתבר שיש רשימה ארוכה של עלויות ממשלתיות.
אם רוצים לקיים חקלאות בישראל חייבת להיות הכרה של הציבור בזכותם של החקלאים להתפרנס בכבוד, ברמה של שכר ממוצע במשק, לפחות. כדי שכושר התחרות לא ייפגע יש להסיר עלויות ממשלתיות רבות שמוטלות על החקלאים בתחומים שונים.

אנחנו צריכים לעבור לשיטת תכנון אחרת – אם אנחנו מייצרים 1,300 מיליארד ליטר, חלק קשיח במחיר מלא וחלק מקבל 95% מהמחיר וזה מאפשר להפנות חלק מהחלב למקומות שמוזילים את המוצרים.
הפסדנו את הגלידות כי לא היינו גמישים, כדי לספק להם אבקת חלב במחיר נמוך יותר. חשוב לייצר גם לתחומים נוספים בענף החלב, גם אם המשמעות מחירים יותר דיפרנציאליים, שהרי המשמעות היא שהם ילכו לייבוא"

דור ההמשך אינו רוצה להישאר ברפת, כמו בכל העולם, כיצד אתה ממליץ לפעול להשארתם בענף?

"אחוז החקלאים נמוך מאוד ושר החקלאות צריך לבצע מספר צעדים.
1. ליצור קרנות לבנים ממשיכים, למשקים בשני המגזרים.
2. בעיתונים ובתקשורת לבצע הסברה על היופי שבחקלאות ולהעלות את קרנה.

מי שמנהל את המשק כמו שצריך, זוכה לפרנסה בכבוד.
שכר עבודה ממוצע במשק בתוספת תגמול על השקעות בריבית ובפחת – מי שיתנהל בתבונה יוכל להרוויח.
צריך להשקיע בכל המוסדות וליצור קשרים עם הבנים, ללמוד את הבעיות.
צריך למצוא פרנסות נוספות לבן הממשיך, כמו למשל מחלבות ביתיות מתמחות.
הבעיה של בן ממשיך היא קריטית לחקלאות ולרפת יחדיו. הרפת צריכה להיות 700 אלף שזה 70 פרות, יש בעיית תעסוקה ברפת בלבד ולכן צריך להוסיף גם פיטום עגלים.
שני הבנים שלי שנשארו בכפר ממשיכים ברפת – **גיא** הגדול הקים שותפות עם **רול הראל** והיא נקראת הר וגיא ויש להם כ-1.4 מיליון ליטר. **עומר** הוא דור ההמשך אצלנו ברפת, אני הורשתי לו את המשק והורדתי פרופיל והרפת נקראת – **רפת בן יהושע**. כולנו מקווים שגם הילדים שלהם יראו ברפת ייעוד ומקום תעסוקה ויחזרו אליה להמשיך את השרשרת.

איך תראה הרפת בישראל בעוד 20 שנה?

- צריך לדאוג שהרפת תתמקד באספקת פרנסה לחקלאים ולא רק במחיר החלב. יש לעודד את הרפתנים למצוא פעילויות נוספות בתחום הרפת וסביבתה.
- למצות את מקסימום שניתן מליטר החלב או מהפרה והרפת, ולראות שההשפעה של מחיר החלב לא תוריד את מספר הרפתנים – הוא ירד, במהלך השנים, מ-7,000 ועד לפחות מ-800.
- הרפת הולכת לכוון האמריקאי וצריך לעצור את זה, על ידי רפתות שתהיינה עם 70 פרות במגוון פעילויות.
- תנובה – המכירה הייתה שגיאה חמורה מאוד – המחלבה צריכה להיות של הרפתנים, יש להקים תעשיית חלב של רפתנים במספר מוקדים והתמחויות.

לדור הבא הייתי ממליץ לא לזלזל בטכנולוגיה אך לא לרוץ מהר מדי – את הטכנולוגיות הקיימות למצות עד הסוף ומכל פרה להוציא את המרב.

פרץ נשמע נמרץ ומלא להט, כמו תמיד, וכולנו ונאחל לו עוד שנים רבות של בריאות ועשייה מפרה בענף. ■

.indd 60 2/26/14 6:41 PM